

Kudrna, Jaroslav

[Cacciatore, Giuseppe. La lancia di Odino: teorie e metodi della scienza tra Ottocento e Novecento]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1995, vol. 44, iss. B42, pp. 117-118

ISBN 80-210-1284-6

ISSN 0231-7664

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107431>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vyjádřit formulací „Buď“ zavčas (hned) začneme ekologizovat kulturu — s těžištěm na ekologizaci technosféry, abychom ji podřídili biosféře — a pak může žít lidstvo ještě milion let, nebo v opačném případě, hrozí naše záhuba“, děsí.

Zbývají ještě „jen“ dvě otázky: 1. Jak rozšířit uvedenou ekofilozofii do celého lidstva? 2. Jak a čím přimět rozhodující politické orgány a organizace kontinentální (nejen evropské) a celosvětové (OSN), aby se filozofy a speciálními vědci formulované ekoideje staly materiální silou? — To by však vyžadovalo publikace další, nejlépe komplexní a interdisciplinární sborníky, v nichž by se spojili ekologicky myslící a cítící ontologové, etikové, politologové, ekonomové, sociologové, sociální psychologové, pedagogové a jiní.

Jiří Sedlák

Giuseppe Cacciatore, *La lancia di Odino. Teorie e metodi della scienza storica tra Ottocento e Novecento*. Verona 1994, str. 246.

Z aspektů svého obsahu zahrnuje práce studie z rozmezí posledních 10 let. Především se zde můžeme seznámit s pojednáním o německém historismu (II Verstehen e la storia: Dilthey, Windelband, Rickert, Cassirer, Verstehen a historie: Dilthey, Windelband, Rickert, Cassirer), se specifikací osobnosti K. Lamprechta (Storia della cultura e „crisi“ dello storicismo in K. Lamprecht, Dějiny kultury a „krize“ historismu) a v druhé části pak s problematikou vývoje italské historiografie (Cultura positivistica e metodo storico in Italia, Pozitivistická kultura a historická metoda v Itálii) a (I modelli teorici nella storiografia italiana della seconda metà del Novecento, Teoretické modely v italské historiografii v druhé polovině 19. století). Jedná se tedy o vnitřní propojení německého a italského prostředí, což je i zřejmé z úvodu knihy, kde G. Galasso akcentuje konfrontaci italského a německého historického modelu.

V první stati se autor zabývá obsahem kategorie „porozumění“ u Diltheye. Je zřejmé, že tento pojem nelze v praxi německé historiografie spojovat pouze s celkovým interpretativním nazíráním, nýbrž je spjato s čistším konceptem vlastního prožitku. Lze tedy říci, že „porozumění“ se pojí s kategorií života, výrazu a vůle. Přináleží tedy do celkové sféry prožívaného a obráží se v něm spojení rozumu a vůle.

Tak je v podstatě specifikována základní linie, jež má sloužit interpretaci nejen Diltheye, nýbrž i Windelbanda, Rickerta a Cassirera — tedy myslitelů, kteří se od původního Diltheyova pohledu názorně odlišují. U Diltheye se jedná nejen o spojení kategorie „porozumění“ se širšími životními souvislostmi, ale úžeji spojuje „porozumění“ s prožitkem. Tento proces nazírání pak může propojit vztahy mezi jednotlivým a obecným, což se vcelku vymyká pouhému kantianismu, neboť vlastní prožitek se vřazuje do širší perspektivy vnímání.

Cacciatore považuje za základní kategorii u Diltheye kategorii života. Fakticky prostřednictvím této kategorie je možno v pravém slova smyslu pojmout obecné a individuální.

V tomto směru se od Diltheye odlišují novokantovští filozofové jako Windelband a Rickert, kteří se zabývají především logickou stranou poznání. Zatímco Dilthey chápe psychologickou subjektivitu jako odraz samotného života, Rickert uvažuje o psychologii jako vydělené, samostatné kategorii. U Diltheye je možno pojímat psychologii jako vědu vysvětlující. Podle Cacciatoreho byl názorově mnohem blíže Diltheyovi E. Cassirer, v němž není obecné oddělitelné od jednotlivého.

Další stať je věnována osobnosti a myšlenkovému modelu K. Lamprechta. Chápe ho jako historika, který akcentoval především sociální dějiny. Je nutné — podle Cacciatoreho — zbavit Lamprechta ryze pozitivistického, ba i materialistického náběhu. V tom se Cacciatore velmi přibližuje koncepci Hintzeho. Lamprechta je nutno explikovat v souvislosti s konkrétní historickou daností — zde industrializací Německa.

Pro Cacciatora je příznačné, že se snaží vysvětlit, proč se Lamprecht zabýval psychologií na základě Wundtova modelu a zkoumá, jak Lamprecht přejal koncepci kulturních dějin. Problematiku kulturních dějin chápe přitom jak z aspektu dějin národních, tak v nuancích odlišností kultur-

ních dějin, které vycházejí z hlubinných tradic a kvality (např. ekonomie) od vlastních dějin kultury. Kulturní dějiny se navíc projevují jako kvality náboženství, umění a vědy. Tato koncepce kulturních dějin se zásadně obrací proti rankovskému pojetí dějin.

Druhá část souboru Cacciatorého prací je věnována, jak jsem již podotkl výše, italské historiografii. Zúženěji chápáno zajímá ho problematika vlivu pozitivismu na italskou historiografii. Tento vliv sleduje analýzou díla P. Villariho a N. Marselliho. Oba tyto historici vycházejí z De Sancti-sovského modelu. Obsahují tedy v sobě silné prvky risorgimenta, které se ovšem snaží modifikovat novými proudy myšlení. (např. vliv Guizotův, který ovšem od r. 1848 v Itálii vymizel.) Pro Villariho a Marselliho je příznačné, že zprostředkujícím prvkem pozitivismu se u nich stal vliv anglický, zejména anglického empirismu, reprezentovaného osobností J. St. Milla. Na italské prostředí působil Mill mnohem více než Buckle nebo Comte. Villari se snažil překonat pozitivistické momenty hlavně moralismem. Blízko měl ke spojení filologickému. V tomto smyslu by se měly chápat Villariho koncepce života italských komun nebo otázky kolem osobnosti Savonaroly. Villari se také stavěl proti hegelíánské koncepci zákonitostí. Zajímavý je jeho názor na Vica. V Nové vědě nenalézá Villari dílo osobitého samostatného myslitele, nýbrž provázanost na novou vědu, vycházející přímo od Bacona, ovšem s příměsí novoplatonismu.

Poslední stať je věnována otázce jednotlivých modelů v italské historiografii po r. 1943. Poukazuje se zde především na to, že i v době fašistického režimu převažovala prakticky croceovsky laděná historiografie, tedy historiografie eticko politická. Tento model se de facto uchoval až do období převratu, kdy se počínají v historiografii vynořovat nové proudy. Nemalou otázkou zde sehrál vliv marxismu a francouzská historiografie. Tím ovšem nebyl původní eticko-politický model italské historiografie zásadně překonán. Svědčí o tom případ De Ruggiera nebo Chaboda. Ovšem např. Chabod dokázal spojit otázku europeizace italských dějin s problematikou původu kapitalismu a dokázal přesunout pozornost a akcent na otázky sociální. Až do Chabodovy smrti se v italské historiografii udržela otázka kontinuity podmíněna prvky sociálně etickými. Přesunula se však z tradičních okruhů problémů do oblastí nových — otázky obchodu a transformace pozemkového vlastnictví. Zde je rozhodující vliv Cantimoriho, který se z příslušníka fašistického hnutí stal členem komunistické strany. Současně se u Sereniho přes prisma sociální reality prosazuje strukturalistický pohled, zejména v jeho práci, která se snaží skloubit prvky Marxe a Lenina. Odtud pak vedla cesta ke koncepcím Althussera a Volpeho.

V letech sedmdesátých je v italské historiografii akcentován moment interdisciplinarity, zejména pod vlivem školy Annales. Ze starších prací se letmo objevuje ve studiích Cantimoriho a Tenentiho. Souborně pak vystupují tyto názory až v sedmdesátých letech v syntéze Dějiny Itálie (Storia d'Italia).

V podstatě lze konstatovat, že se Cacciatorému podařilo zásadní problémové mezníky vystihnout a zdůraznit i vzájemná specifika obou historiografií a jisté prolínání.

Jaroslav Kudrna

Ricardo Martínez Lady, *Dos aproximaciones a la historiografía de la antigüedad clásica, universidad nacional autónoma de México, 1994, 173 str.*

Autor se ve své studii zabývá dvěma problémy — celkovým vřazením antické historiografie do obecného systému dějepisectví (vznik historiografie, předmět jejího zkoumání, kategorie historiografie a pravdy v jejich souvztažnosti, a postavením historiografie v rámci antické (klasické) kultury).

Druhá část postuluje obraz antické historiografie v konkretizaci zásadních prací v této oblasti (E. Gibbon, až J. Finley).

Myšlenkovou strukturou je práce koncipována pod jistým vlivem marxismu s přihlédnutím k aktuálnosti postavení Mexika. Touto skutečností je možno pochopit zařazení Josefa Sierra Mendeze mezi klasiky antické historiografie, ačkoliv jeho dílo má výrazný kompilační charakter a autor fakticky neznal řečtinu.